

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 8/10 20 om det nordiske forsvars- og beredskabsamarbejde.

(Redegørelse nr. R 4).

Forsvarsministeren (Trine Bramsen):

RESUMÉ

Danmark tillægger et stærkt nordisk samarbejde på forsvarsområdet og beredskabsområdet stor betydning. I 2020 varetager Danmark formandskabet for både det nordiske forsvarssamarbejde i NORDEFECO og det nordiske beredskabsamarbejde i regi af Haga-samarbejdet.

I NORDEFECO arbejder Danmark i 2020 aktivt for et styrket nordisk samarbejde inden for cybersikkerhed, grønt forsvar, Arktis, styrkede nordiske-transatlantiske samt nordisk-baltiske relationer, styrket evne til at samarbejde i fred, krise og konflikt, samt et styrket samarbejde på materielområdet. Den nye NORDEFECO krisekonsultationsmekanisme fra 2019 har under det danske formandskab været anvendt af de nordiske ministre til konsultationer om situationen i Mellemøsten og i forhold COVID-19 pandemien.

Under det danske formandskab i 2020 for det nordiske Haga-samarbejde på beredskabsområdet arbejder Danmark bl.a. med fortsat opfølgning på arbejdet med de tre Haga-udviklingsmål 2019-2021 samt et nyt udviklingsmål vedr. civil-militært samarbejde med vægt på de civile aspekter. Danmark sætter endvidere fokus på cybertrusler under kriser. Herudover er der et tæt samarbejde på beredskabsområdet i nordisk regi om bl.a. redningsoverenskomst, forebyggelse, krisestyring, beredskab og udvikling samt ekspertberedskaber.

Der pågår herudover et aktivt samarbejde på hjemmeforsvarsområdet.

1. INTRODUKTION

Denne redegørelse omfatter det nordiske samarbejde på forsvars- og beredskabsområdet i rammerne af henholdsvis Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO), Haga-samarbejdet samt andre nordiske samarbejdsfora på beredskabsområdet. I 2020 varetager Danmark formandskabet for både NORDEFECO og Haga-samarbejdet. Dette giver Danmark særlig mulighed for at præge samarbejdet indenfor de to områder.

Forsvarssamarbejdet indenfor NORDEFECO og beredskabsamarbejdet i regi af bl.a. Haga-samarbejdet er selvstændige nordiske samarbejdsområder.

Det nordiske forsvars- og beredskabsamarbejde bidrager til øget regional sikkerhed og stabilitet i nærområdet og til missioner og indsatser i internationale krise- og katastrofe-

områder. Danmark tillægger et stærkt nordisk samarbejde på begge områder stor betydning.

2. NORDISK FORSVARSSAMARBEJDE

Det nordiske forsvarssamarbejde finder primært sted inden for rammerne af NORDEFECO, som udgøres af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. NORDEFECO blev formaliseret i 2009 med indgåelsen af en såkaldt »Memorandum of Understanding« mellem de nordiske forsvarsministerier og det islandske udenrigsministerium. I tillæg hertil er der indgået bilaterale militære samarbejdsaftaler mellem flere af de nordiske lande.

Formandskabet for NORDEFECO roterer årligt med kalenderåret mellem de nordiske lande (minus Island). I 2021 overtager Finland således formandskabet fra Danmark. Med formandskabet følger også ansvaret for sekretariatsopgaver, idet NORDEFECO ikke har eget sekretariat.

Det overordnede formål med NORDEFECO er at styrke deltagerlandenes nationale forsvar og søge at finde fælles synergier og løsninger. I NORDEFECO drøftes også gensidige sikkerhedsudfordringer, og der indgås konkrete tekniske og operative aftaler. Et eksempel herpå er en aftale om lettere adgang til hinandens sø-, land- og luftterritorier. En anden omhandler bedre radardatadeling mellem landene. Der er endvidere en bred vifte af militære samarbejdsområder inden for blandt andet kapacitetsudvikling, materielanskaffelser, øvelser og træning, HR og uddannelse samt operationer.

Resultater i 2019 i NORDEFECO

Et særligt vigtigt arbejde i NORDEFECO er at skabe fremdrift i implementeringen af NORDEFECO Vision 2025, som er rettesnoren for udviklingen af det nordiske forsvarssamarbejde frem mod 2025. Visionen, som de nordiske forsvarsministre underskrev i november 2018, omfatter, foruden 16 fælles mål, også en ambition om et tættere nordisk forsvarssamarbejde, som rækker ud over fredstid til krise og konflikt.

I 2019 blev diskussionen om, hvordan denne ambition skal realiseres påbegyndt. Det er en diskussion, som er fortsat i 2020 under det danske formandskab. Der er ikke tale om, at det nordiske forsvarssamarbejde skal være en militær alliance. Diskussionen tager derimod udgangspunkt i, at det er evnen til og rammerne for at samarbejde, som skal styrkes i forhold til forskellige konfliktniveauer.

Et vigtigt resultat i 2019 var derfor etableringen af en NORDEFECO krisekonsultationsmekanisme, som redskab for styrket informationsdeling og konsultationer mellem de nordiske lande. Mekanismen kan aktiveres i en situation, hvor den regionale stabilitet, eller et nordisk lands territoriale integritet eller sikkerhed, er truet. Formålet med mekanismen er at bidrage til et fælles situationsbillede og give mulighed for at koordinere holdninger til f.eks. internationale hændelser, der har betydning for sikkerheden i den nordiske region.

Et andet vigtigt fremskridt i 2019 var beslutningen om at udvide den eksisterende aftale om anvendelse af flylandings-

baser i andre nordiske lande i tilfælde af f.eks. dårlige vejrforhold til også at omfatte bevæbnede fly.

Herudover gennemførtes i 2019 den tilbagevendende nordiske flyøvelse »Arctic Challenge Exercise« for første gang i et nært samarbejde med USA, som en højniveau og højintensiv øvelse. Ud over de nordiske lande og USA deltog en række europæiske lande i øvelsen, som var en af de største flyøvelser i Europa i 2019.

Det danske formandskab af NORDEFECO i 2020

Det danske formandskab i 2020 bygger videre på disse vigtige skridt mod endnu tættere nordisk samarbejde i fred, krise og konflikt. Formandskabsprogrammet har måttet tilpasses som konsekvens af COVID-19 pandemien, men det nordiske samarbejde har vist stærkt sammenhold og robusthed. Således har langt de fleste aktiviteter været gennemført som planlagt, enten skriftligt eller via video- og telefonkonferencer. I tillæg hertil har de nordiske forsvarsministre op til flere gange konsulteret hinanden om COVID-19 pandemiens konsekvenser for de nationale forsvar.

Under formandskabet afholder Danmark to forsvarsministermøder. Det første blev afholdt i foråret den 30. marts som telekonference, da rejserestriktioner som følge af COVID-19 forhindrede, at mødet kunne finde sted i Danmark. Det andet er planlagt afholdt den 4. november ligeledes som et digitalt møde.

Danmark arbejder gennem hele formandskabet aktivt for et styrket nordisk forsvarssamarbejde på følgende konkrete områder:

- *Cybersikkerhed.* En ad hoc ekspertgruppe er nedsat under dansk ledelse for at undersøge muligheder for tættere samarbejde og udveksling af erfaringer inden for cybersikkerhed.
- *Grønt forsvar.* Under dansk militær ledelse er der nedsat en arbejdsgruppe med opgave at identificere og udveksle *best practices* og ideer for at mindske CO₂-aftrykket under militære øvelser og udsendelser.
- *Arktis.* Fokus er på at styrke den forsvarspolitiske og militære dialog og videndeling mellem de nordiske lande om Arktis.
- *Styrkede nordiske-transatlantiske samt nordisk-baltiske relationer.* Samarbejdet med USA og de baltiske lande er centralt for at opretholde sikkerheden i den nordiske region. Særligt USA's deltagelse i »Arctic Challenge Exercise« er et vigtigt bidrag til sikkerheden i den nordiske region. Derfor arbejder Danmark sammen med de andre nordiske lande på at sikre fremtidigt amerikansk engagement i den nordiske flyøvelse.
- *Styrke evnen til at samarbejde i fred, krise og konflikt.* Det nordiske forsvarssamarbejde i NORDEFECO er allerede stærkt, men har hidtil begrænset sig til et samarbejde i fredstid. For at sikre, at de rette mekanismer og værktøjer er til stede også under krise eller konflikt undersøges muligheder for yderligere at styrke samarbejdet.

Et konkret eksempel herpå er den *ny krisekonsultationsmekanisme*. Mekanismen har foreløbigt været aktive tre gange i 2020 af de nordiske forsvarsministre, hvor de på det sikre NORDEFECO-kommunikationssystem har konsulteret hinanden dels om situationen i forbindelse med Irans angreb på Al Asad-Basen i Irak i januar 2020, dels om udviklingen af COVID-19 pandemien og dens betydning for de nordiske forsvar.

For at styrke *interoperabiliteten* mellem de nordiske lande er der i 2020 gennemført en fælles analyse, der peger

på nye forslag, der har potentiale til at styrke evnen til at agere sammen i krise- og konfliktsituationer. På politisk (forsvarsdepartementalt) niveau er der udarbejdet en tre-årig plan for scenarieøvelser på politisk og militært strategisk niveau.

- Endelig undersøges muligheder for at styrke det *nordiske samarbejde på materielområdet*, herunder også i forhold til samarbejde med den nordiske forsvarsindustri og den europæiske forsvarsfond.

Materielsamarbejdet i regi af NORDEFECO afsøger fælles nordiske initiativer inden for bl.a. EU's forsvarsfond. Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse varetager den danske deltagelse i samarbejdet i NORDEFECO på materielområdet. Danmark deltager i enkelte EU-projekter sammen med både Sverige og Finland, og Finland leder et EU-projekt i 2020 ansøgningsrunden af EU testprogrammet for forsvarsforsknings- og udvikling (EDIDP), hvor Danmark også deltager.

NORDEFECO's fokus inden for materielsamarbejdet er lige nu det fællesnordiske uniformsindkøb (Nordic Combat Uniform (NCU)), hvor den afsluttende evaluering af forårets testfase af fire systemer er blevet gennemført hen over sommeren. Efter de planlagte forhandlinger i efteråret 2020 forventes udbudsvinderen at blive udpeget i december 2020 med en efterfølgende underskriftsceremoni. NCU er en vigtig milepæl i det nordiske materielsamarbejde. På baggrund af de erfaringer som landene har gjort sig ifm. uniformsprojektet, har NORDEFECO udviklet en guide til støtte for fremtidige nordiske anskaffelsesprojekter.

Det nordiske forsvarsindustri seminar – Nordic Defence Industry Seminar (NDIS) – som var planlagt til gennemførelse i efteråret 2020, måtte desværre aflyses på grund af COVID-19. Seminaret planlægges i stedet gennemført af Materiel- og Indkøbsstyrelsen i 2021, som en fælles nordisk materieludstilling og seminar med foredrag og materiefaglige drøftelser.

Internationalt samarbejder de nordiske lande i forskellige sammenhænge og sammensætninger. Et konkret eksempel er det nordisk-initierede samarbejde om udsendelse af transportfly til FN's mission i Mali, MINUSMA. Som en del af rotationsordningen skiftes de deltagende lande til at udsende et transportfly, som transporterer personel og materiel i rammen af MINUSMA. Danmark bidrog senest til ordningen i perioden medio november 2019 til medio juli 2020, hvor et dansk transportflybidrag, inkl. op til ca. 65 personer, var udsendt til MINUSMA.

Et andet nordisk samarbejdsområde er rådgivningsstøtte til opbygning af et NATO-Georgien Fælles Trænings- og Evalueringscenter (NATO-Georgia Joint Training and Evaluation Centre (JTEC)) i Georgien. Danmark bidrager frem til ultimo 2020 med en udsendt militær rådgiver fra Hjemmeværnet, der som en del af NATO's indsats indgår i et norsk-dansk ledelsesteam for den internationale stab af rådgivere tilknyttet JTEC.

De nordiske lande, især Danmark og Norge, samarbejder også i regi af NATO Mission Iraq om uddannelsesopgaver på den irakiske skole for militær medicin. Herudover er der i 2020 tillige nedsat en arbejdsgruppe under norsk ledelse, som skal undersøge muligheder for et fælles nordisk-baltisk bidrag til missionen, når Danmark overtager lederskabet i slutningen af 2020.

I rammen af NORDEFECO bliver der endvidere udbudt en række kurser, som kan være åbne også for andre end de nordiske lande. I 2020 planlægger Forsvaret blandt andet at afholde et kursus om psykologiske operationer.

3. NORDISK BEREDSKABSSAMARBEJDE

På beredskabsområdet er der en lang tradition for samarbejde i nordisk regi, som bygger på såvel formelle samarbejdsstrukturer som på mere uformelle fora og relationer. Det nordiske samarbejde supplerer samarbejdet om civilbeskyttelse i regi af EU og NATO.

Haga-samarbejdet

Det nordiske Haga-samarbejde er et politisk initieret samarbejde fra 2009. Formålet er at fremme det nordiske samarbejde om *samfundssikkerhed og beredskab*. Målet er at reducere landenes sårbarheder, forstærke den fælles responsevne, øge effektiviteten samt opnå større fælles gennemslagskraft i Europa og i internationale fora.

Haga-samarbejdet skifter formandskab årligt. Retningen for Haga-samarbejdet er formuleret som udviklingsmål. Udviklingsmålene er ikke bindende for de enkelte lande, men har karakter af hensigtserklæringer.

De nordiske ministre med ansvar for beredskab besluttede i oktober 2019 under det norske formandskab at arbejde videre med tre *Haga-udviklingsmål*, der dækker perioden 2019-2021. Udviklingsmålene har som målsætning at styrke det nordiske samarbejde inden for skov- og naturbrande, CBRN samt nødkommunikation.

Det danske formandskab sætter i 2020 fokus på cybertrusler under kriser. Der sættes fokus på, hvordan cybertrusler kommer til udtryk under COVID-19 pandemien; herunder hackeraktiviteter fra fremmede stater og kriminelle samt misinformation, desinformation og påvirkningskampagner. Der ses endvidere på, hvordan truslerne er blevet imødegået, bl.a. gennem forhøjet beredskab og tæt samarbejde mellem myndigheder og kritiske sektorer. Målet er at beskrive tendenser, forhold og modforanstaltninger, som beredskabet bør være opmærksomme på under kommende kriser.

Ligeledes har formandskabet iværksat et *udviklingsmål vedr. civil-militært samarbejde*. Vægten hér lægges på de civile aspekter, dvs. civil støtte til militære operationer og anvendelsen af militære kapaciteter under civile kriser, ulykker og katastrofer. Der tages udgangspunkt i COVID-19 pandemien, hvor forsvar og beredskabsmyndigheder i stort omfang har støttet det øvrige samfund. Formålet vil blandt andet være at belyse forudsætninger og nytten af et effektivt operativt samarbejde.

Som en del af udviklingsmålet vedr. civil-militært samarbejde er formandskabet i gang med at udarbejde to papirer, som beskriver udvalgte opmærksomhedspunkter for henholdsvis civil-militært samarbejde og *cybertrusler under COVID-19 pandemien*. Arbejdet sker i synergi med og under inddragelse af det danske NORDEFKO-formandskab og det igangværende arbejde i dette regi vedrørende totalforsvar.

Derudover vil formandskabet arbejde for en bedre forankring af Haga-udviklingsmålene, så der formelt udpeges ét land, som har ansvaret for at følge og drive hvert enkelt udviklingsmål. Formandskabet vil endvidere arbejde for en bedre forbindelse mellem det politiske niveau og myndighedsniveauet, så det sikres, at udviklingsmålene visiteres til myndighederne, og at anbefalinger, status mv. formidles til det politiske niveau.

I slutningen af 2020 videregiver Danmark Haga-formandskabet til Finland i 2021.

Nordisk beredskabssamarbejde og redningsoverenskomst
Den overordnede målsætning for beredskabssamarbejdet er at skabe robuste samfund, der kan forebygge og håndtere ulykker og katastrofer, men også at kunne yde gensidig assistance mellem de nordiske lande, eller fælles indsatser til tredjelande i krisesituationer.

Der er løbende kontakt mellem de nordiske myndigheder, og der udveksles systematisk viden og erfaringer på baggrund af øvelser og konkrete hændelser samt beredskabsfaglig metodeudvikling, analyser, vejledninger m.v. Siden Corona-udbruddet har der været afholdt ugentlige – senest hver 14. dag – møder mellem landenes beredskabsdirektører.

I februar 2020 blev der afholdt et ekstraordinært møde for de nordiske beredskabsdirektører. På mødet vedtog generaldirektørerne *København-erklæringen* om styrket nordisk beredskabssamarbejde i lyset af klimaforandringerne og mere ekstreme vejrforhold.

Den 17. september 2020 afholdt Beredskabsstyrelsen et ordinært nordisk beredskabsdirektørmøde i Danmark som videomøde, hvor man blandt andet drøftede arbejdet med implementering af *København-erklæringens* mål, herunder mere kompatibelt udstyr, deling af taktikker og procedurer og udarbejdelse af fælles procedurer for logistisk understøttelse af indkommende støtte fra nordiske beredskaber. På mødet udvekslede direktørerne desuden erfaringer fra de respektive landes beredskabsorganisationers indsats under COVID-19-pandemien samt drøftede nordiske bidrag til EU-kapaciteter i regi af EU's civilbeskyttelsesmekanisme rescEU.

RescEU er en fælles europæisk overbygning på de nationale beredskaber i form af en reservestykke af beredskabskapaciteter til håndtering af skovbrande samt katastrofemedicinske og kemiske, biologiske, radiologiske og nukleare (CBRN) hændelser. De nordiske lande har aftalt at drøfte CBRN-samarbejdet i både en nordisk og EU-kontekst, bl.a. da disse kapaciteter er særligt avancerede og omkostningstunge.

I december 2020 planlægger Beredskabsstyrelsen at afholde *Nordisk Chefkursus*, som er en årligt tilbagevendende konference for nordiske beslutningstagere fra nationale og lokale myndigheder, civilsamfund og forskere. Under overskriften »strategisk planlægning i en klimaid« vil konferencen belyse temaet »klimarobuste samfund i Norden.«

Forebyggelse, krisestyring, beredskab og udvikling

Nordisk brandforebyggelsesforum samler beredskabsmyndighederne i de nordiske lande og tjener som forum for udveksling af viden, erfaring og praksis vedrørende taktisk og teknisk brandforebyggelse. Der er bl.a. fokus på det strategiske arbejde i de kommende år, herunder at nedbringe antallet af branddøde, tilskadekomst og omkostninger som følge af brand, storme, oversvømmelser mv.

På *krisekommunikationsområdet* samarbejder beredskabsmyndighederne i de nordiske lande bl.a. om at afholde konferencer om krisekommunikation hvert andet år, senest i Oslo i 2019. Forhold vedrørende risiko- og krisekommunikation ved nukleare ulykker koordineres løbende i regi af *Nordic Working Group on Public Communication*.

På *krisestyrings- og beredskabsplanlægningsområdet* erfaringsudveksler de nordiske beredskabsmyndigheder i bl.a. Nordic Forum for National Risk Assessment and Strategic Foresight Analysis. Under Covid-19 krisen er der afholdt to virtuelle møder i april og maj 2020, hvor analysetemaer relateret til Covid-19 håndteringen blev drøftet. Beredskabsstyrelsen har værtskabet af det næste fysiske møde i forummet, når rejserestriktioner løftes.

Danmark indgår også i det nordiske redningssamarbejde *NORDRED*. Det er et samarbejde mellem Sverige, Finland, Island, Norge og Danmark, som primært har fokus på operative opgaver.

International Humanitarian Partnership

De nordiske lande er bidragsydere til internationale indsatser under katastrofer langt fra den nordiske region. Dette operative samarbejde koordineres bl.a. via International Humanitarian Partnership (IHP). IHP-samarbejdet bygger på et netværk mellem beredskabsmyndighederne i bl.a. Sverige, Norge, Finland og Danmark. Beredskabsstyrelsen deltaget i flere fælles internationale missioner i regi af IHP og deltager aktivt i en række arbejdsgrupper og netværk.

Uddannelsesaktiviteter og internationale missioner i IHP-regi har været sat i bero under COVID-19-pandemien. I løbet af efteråret 2020 vil disse aktiviteter blive genoptaget..

Ekspertberedskaber

Inden for det *nukleare ekspertberedskab* finder der et omfattende nordisk samarbejde. Danmark er i efteråret 2020 vært for CONTEX-øvelsen om internationalt samarbejde i nukleare ulykkesituationer. I *Nordic Emergency Preparedness* gruppen er der under dansk formandskab i 2020-2021 især fokus på at opdatere nordiske retningslinjer for beskyttelsesforanstaltninger ved radiologiske og nukleare ulykker.

Inden for det *Kemiske ekspertberedskab* deles viden og kompetencer i tæt samarbejde med de andre nordiske lande for at sikre robuste beredskaber både nationalt og internationalt.

4. NORDISK HJEMMEVÆRNSSAMARBEJDE

Hjemmeværnet har i over 50 år deltaget i samarbejdet om udvikling af det frivillige Hjemmeværn i Danmark, Norge og

Sverige. Cheferne for de tre landes hjemmeværn mødes en gang årligt til en konference, SKANDIA, som er rammesættende for samarbejdet.

SKANDIA-konferencen omhandler emner af fælles relevans for de frivillige forsvarsorganisationer i Norden, f.eks. om kapaciteter og organisering, optimering af uddannelse og træning, rekruttering og fastholdelse af frivillige soldater. Under det danske værtsskab i 2020 er de to hovedtemaer *udvikling af underafdelinger* og *ligestilling*.

Landenes frivillige enheder har en lang tradition med udvekslingsbesøg, der på tværs af nationalitet giver mulighed for deltagelse i enhedernes uddannelses-, øvelses- og skydeaktiviteter. Mange af SKANDIA-samarbejdsaktiviteterne, der planlægges for et år af gangen, har været gennemført siden det danske Hjemmeværns oprettelse.

Det er aftalt, at SKANDIA 2020 gennemføres som videokonference pga. COVID-19 og, at Danmark også i 2021 vil være værtsland for konferencen.

Desuden samarbejder de tre landes hjemmeværnsskoler gennem SAMSKANDIA, bl.a. om udvikling af specialkurser, udveksling af elever, fælles nordisk chefkursus samt nyttiggørelse af skolernes erfaring med simulation.

SKANDIA og SAMSKANDIA bidrager til ressourceoptimering på uddannelsesområdet, erfaringsudveksling samt til udvikling og fornyelse af uddannelses- og kursusvirksomhed. Samarbejdet afdækker fælles udfordringer og anvendes til at dele erfaringer fra frivillige forsvarsorganisationer i en nordisk kontekst.

Hermed slutter redegørelsen.
